

Översta steget – minskad användning av plast

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	3
2	Organisation och genomförande.....	3
3	Kommunala verksamheter plastbantar.....	4
3.1	Resultat.....	4
3.2	Varagården, Bjuvs kommun.....	4
3.3	Måltidsservice, Eslövs kommun.....	9
3.4	Skolkök och miljösamordnare, Lunds kommun.....	11
4	Kommunikation.....	14
4.1	Möten med Skånes kommunledningar.....	14
4.2	Seminarium om förebyggande i tillsynen.....	14
4.3	Sprida erfarenheter och inspiration.....	14
4.4	Nätverk för förebyggande.....	15
4.5	Utskick till kommuner och Hållbar Utveckling Skånes nätverk.....	15
4.6	Erfarenhetsåterföring till andra projekt.....	15
5	Deltagarnas ord om projektet.....	15
6	Fortsatt minskning av avfall.....	16

Rapporten är framtagen av:

Maria Larsson
Marla Miljödialog AB
Margits väg 10
243 32 Höör
Tel 070 297 31 55
E-post maria.larsson@miljodialog.se
Org.nr 556991-7015

1 Sammanfattning

Projektet Översta steget – minskad användning av plast genomfördes under 2019-2020 med fokus på att minska plastavfallet i kommunala verksamheter. Tre kommuner; Bjuv, Eslöv och Lund, har deltagit i projektet, med fokus på plast inom äldreomsorgen och i skolkök. Arbetet har utgått ifrån Avfall Sveriges metod för att förebygga avfall.

Vårdhemmet Varagården i Bjuv arbetade bland annat med rutiner för användning av engångshandskar för att minska användningen av plast, vilket trots Corona-pandemin har medfört en minskad användning med cirka 600 handskar i veckan. Det blir cirka 31 000 handskar per år vilket motsvarar en minskad användning med cirka 12 procent, och därmed lika stor minskning av avfallet från engångshandskar. Totalt sett har Varagårdens restavfall minskat med 24 procent, vilket dels beror på bättre utsortering av organiskt avfall, dels på en minskad mängd avfall i form av engångsprodukter, förpackningar med mera.

Skolkök i kommunerna Eslöv och Lund har också deltagit i Översta steget för att minska mängden plastavfall. I Eslöv har det bland annat resulterat i att man fattat beslut om att inte skicka med engångsdrickor på utflykter. Det blir 39 000 färre förpackningar av engångsdricka per år och lika många sugrör, förutsatt att barnen inte tar med sig engångsdrickor hemifrån. Skolorna informerar föräldrarna om att barnen ska ta med sig egen vattenflaska och varför de ska göra det. I Lund har det gjorts en inventering av vilken plast som finns i köken. En handlingsplan har tagits fram för att minska mängden plast och få bort farliga ämnen i den plast som köps in framöver.

Deltagarna i Översta steget lyfter fram att projektet bland annat har medfört förändrade rutiner och minskad arbetsbelastning. Engagemanget hos personalen har ökat och projektet har upplevts som roligt och meningsfullt. Arbetet med att minska avfallet fortsätter i de verksamheter som har deltagit och arbetssättet sprids till andra verksamheter i kommunerna.

2 Organisation och genomförande

Översta steget var under 2019-2020 ett arbetspaket inom ett större projekt om att minska plastanvändandet som finansierades av Naturvårdsverket. Projektet drevs av Länsstyrelsen Skåne och Hållbar Utveckling Skåne. Maria Larsson från Marla Miljödialog har varit projektledare och coach åt kommunerna. De kommunala verksamheterna har haft var sin delprojektledare.

Deltagarna har arbetat med sin verksamhets plastavfall. Genom workshops har de analyserat vad de har för plastavfall, varför det uppkommer och vad de kan göra för att minska det. Arbetet har utgått ifrån Avfall Sveriges metod för förebyggande av avfall.

Två gånger under hösten 2019 och två gånger 2020 har deltagarna träffats på gemensamma träffar, för att få mer kunskap och byta erfarenheter. Under 2020 skedde träffarna digitalt på grund av Corona-pandemin.

De kommunikativa insatserna har genomförts i samarbete mellan Marla Miljödialog, de deltagande verksamheterna, Hållbar Utveckling Skåne, Länsstyrelsen Skåne och Miljösamverkan Skåne.

3 Kommunala verksamheter plastbantar

Inom ramen för projektet har tre kommuner deltagit för att plastbanta. I Bjuvs kommun har äldreboendet Varagården deltagit, i Eslövs kommun Måltidsservice och i Lunds kommun dels två skolkök, dels kommunens miljösamordnare.

3.1 Resultat

De tre kommunala verksamheter som deltog har arbetat aktivt på olika sätt med att minska sitt avfall. Alla har tagit fram handlingsplaner och en hel del är genomfört.

Avfallsbolaget NSR engagerade sig i Varagården i Bjuv och bidrog med två plockanalyser på avfallet från äldreboendet – en innan projektet startade och en när åtgärderna för att minska avfallet hade implementerats. Analyserna visade att den totala mängden restavfall hade minskat med cirka 3 kg per boende och vecka, eller 24 procent, under projekttiden, främst på grund av en bättre utsortering av organiskt material men även genom en minskad mängd avfall i form av engångsprodukter, förpackningar med mera.

I Eslöv har projektet bland annat resulterat i att man fattat beslut om att inte skicka med engångsdrickor på utflykter. Det blir 39 000 färre förpackningar av engångsdricka per år och lika många sugrör. Skolorna informerar föräldrarna om att barnen ska ta med sig egen vattenflaska och varför de ska göra det.

Skolköken i Lund har gjort en inventering av vilken plast som finns i köken. Ett antal åtgärder och rekommendationer har tagits fram för att minska mängden plast och få bort farliga ämnen i den plast som köps in framöver. Resultatet av detta har inte kunnat mätas under projekttiden men kommer att följas upp framöver.

Corona-pandemin slog till mitt i projektet, vilket ställde till med en del förseningar. Projekttiden förlängdes, men vi hade troligen kommit ännu längre utan Corona. Särskilt för vårdboendet som deltog var det en utmaning att minska användningen av engångsartiklar trots ökat behov av skyddsutrustning.

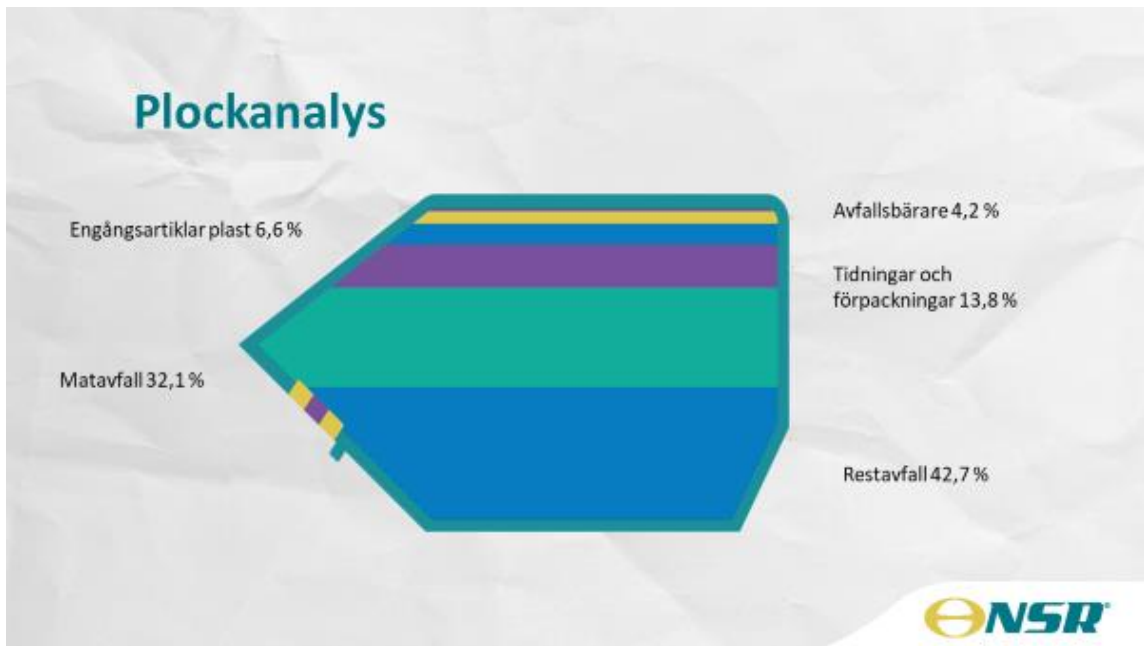
Verksamheterna har genomgående tyckt att det har varit svårt att följa upp avfallet på ett bra sätt. Det var väldigt värdefullt med plockanalyserna på Varagården, men det är inget som kan användas för att löpande följa upp avfallsmängderna eftersom det kostar en hel del att göra det. Olika metoder har diskuterats under projektets gång. Troligen kan många åtgärder följas upp genom att titta på inköpsstatistik.

3.2 Varagården, Bjuvs kommun

Delprojektet genomfördes i samarbete mellan Bjuvs kommun och NSR, som är det avfallsbolag som samlar in avfall i Bjuvs kommun. Tre träffar genomfördes med personalen på äldreboendet Varagården. Alla i personalen deltog vid något tillfälle. NSR hade gjort en plockanalys av en veckas avfall från äldreboendet. Resultatet därifrån användes som underlag för diskussionen.

Plockanalysen visade att det för varje boende uppkommer cirka 640 kg restavfall och 163 kg matavfall per år, om man förutsätter att det är ungefär lika mycket avfall från äldreboendet varje vecka. Avfallet fördelar sig på följande kategorier, angivet i viktsprocent:

- Restavfall 43 procent
- Matavfall 32 procent
- Tidningar och förpackningar 14 procent
- Engångsartiklar i plast 7 procent
- Avfallsbärare 4 procent

Figur 1. Plockanalys av avfall på Varagården, en vecka i augusti 2019.

Restavfallet består i sin tur till 27 procent av blöjor.

Engångsartiklarna i plast bestod av följande:

- Handskar 25,5 kg
- Tvättlappar 6,8 kg
- Haklappar 6,3 kg
- Förkläden 1,5 kg
- Sondmatningssprutor 1,0 kg
- Draglakan 0,5 kg

Totalt var det cirka 5000 engångshandskar i avfallet från den vecka som mättes.

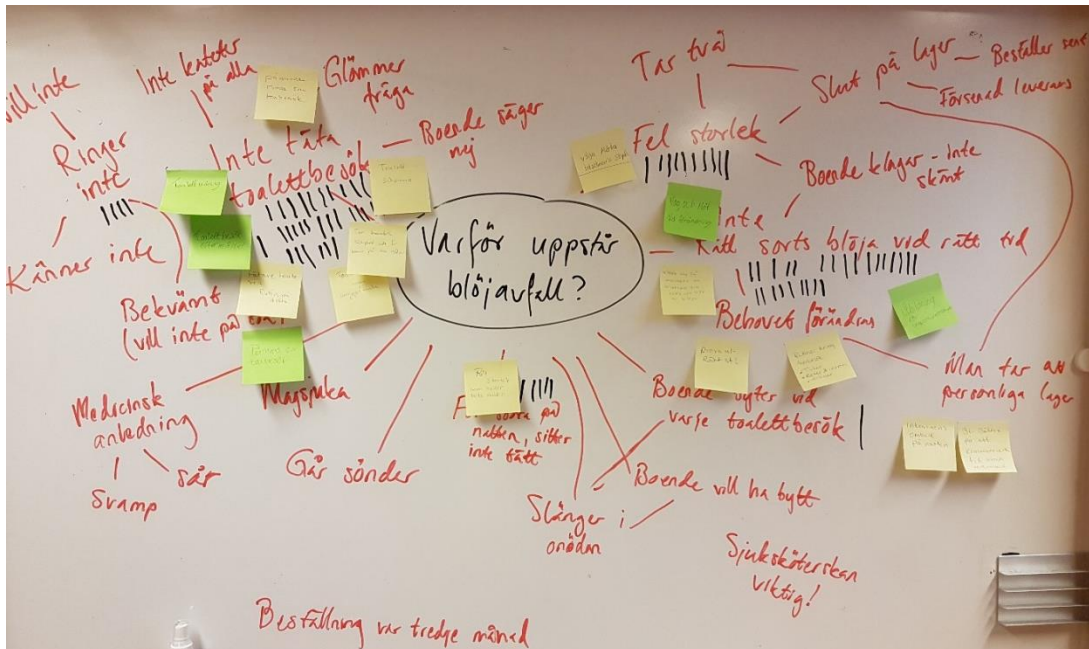
Personalen ville börja med att fokusera på engångshandskar eftersom det var så många handskar i avfallet. Vi gick igenom när handskar används idag, när de måste användas, när de inte ska användas och när de ibland ska användas, se Figur 2 och Figur 3.

Personalen fick också diskutera varför det uppstår blöjavfall och vad de skulle kunna göra för att minska blöjavfallet. Två huvudledningar utkristalliserades:

- Det görs inte täta toalettbesök
- Inte rätt sorts blöja vid rätt tid

Figur 4. Varför uppstår blöjavfall på Varagården?

Workshoparna ledde fram till en handlingsplan med följande åtgärder:

- Framtagning av diskussions-case för att lyfta när användningen av engångshandskar är onödig
- Genomförande av diskussion utifrån case och film för att minska den onödiga användningen av engångshandskar på avdelningsmöte eller gemensamt APT
- Införande av diskussion om engångshandskar/hygienrutiner utifrån case och film i det årliga årshjulet
- Framtagning av plansch med bilder på när engångshandskar ska användas och när det är onödigt.
- Uppsättning av planscher i alla verksamheter
- Utredning om ifall vi använder rätt inkontinensskydd till vårdtagarna
- Ny mätning och utprovning av inkontinensskydd
- Test av inkontinensskydd i tyg med en eller några användare med lättare besvär
- Sluta med engångshaklappar
- Undersöka möjligheten att byta ut engångsförkläden mot flergångsförkläden vid dusch. Beställa personliga flergångsförkläden för dusch
- Undersöka om det finns miljövänligare alternativ för engångsförkläden
- Köpa in miljövänligare plastalternativ i engångsförkläden

Corona-pandemin kom att påverka äldreboendets användning av engångsmaterial. Användningen av förkläden och munskydd ökade, men den totala mängden engångsmaterial minskade något. Diskussionen om hur plastanvändningen skulle kunna minska hölls levande genom att på arbetsplatsträffar diskutera olika case.

En förnyad plockanalys som genomfördes i augusti 2020 visade att mängden restavfall minskade från 12,3 till 9,3 kg per boende och vecka. Av detta är det 2 kg som utgörs av minskat matavfall, vilket troligen beror främst på en bättre utsortering. Varagården har beställt ett extra sopkärl för organiskt material, så mängden utsorterat matavfall verkar ha ökat.

Tabell 1. Resultat från plockanalyser på Varagården i början och slutet av projektet.

Fraktion	2019 (kg/boende och vecka)	2020 (kg/boende och vecka)	Resultat
Bioavfall	4,03	1,97	-2,06
Pappersförpackningar och tidningar	0,88	0,72	-0,16
Plastförpackningar	0,75	0,71	-0,04
Engångsprodukter	0,82	0,76	-0,06
Glasförpackningar	0,02	0,02	
Metallförpackningar	0,03	0,02	-0,01
Inert material	0,14	0,04	-0,1
Farligt avfall	0	0	
El- och elektronik	0	0	
Övrigt	5,12	4,76	-0,36
Avfallsbärare	0,51	0,37	0,14
Totalt	12,31	9,37	-2,94

Trots Coronapandemin har användningen av engångshandskar minskat med 12 procent. Användningen av förkläden har ökat, vilket kan antas bero på pandemin. Munskydd fanns inte ens i den första mätningen, det har tillkommit i och med nya Corona-rutiner.

Tabell 2. Resultat från plockanalyser på Varagården, engångsprodukter

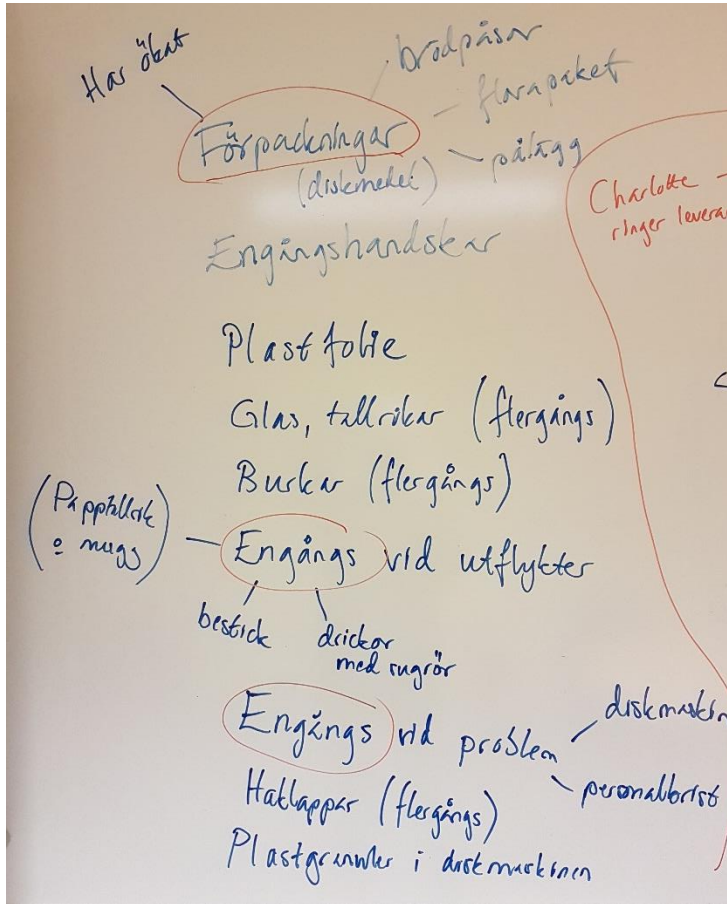
	2019 (gram per boende och vecka)	2020 (gram per boende och vecka)	Skillnad
Handskar	490	430	-60
Förkläden	30	120	+90
Tvättlappar	130	30	-100
Draglakan	10	20	+10
Haklappar	120	50	-70
Sondmatningssprutor	20	60	+40
Munskydd		20	+20
Övriga engångsprodukter	10	20	+10

Engångssugrör och -medicinkoppar har slutat användas, nu används flergångs istället. Även flergångshaklappar och -tvättlappar har börjat användas.

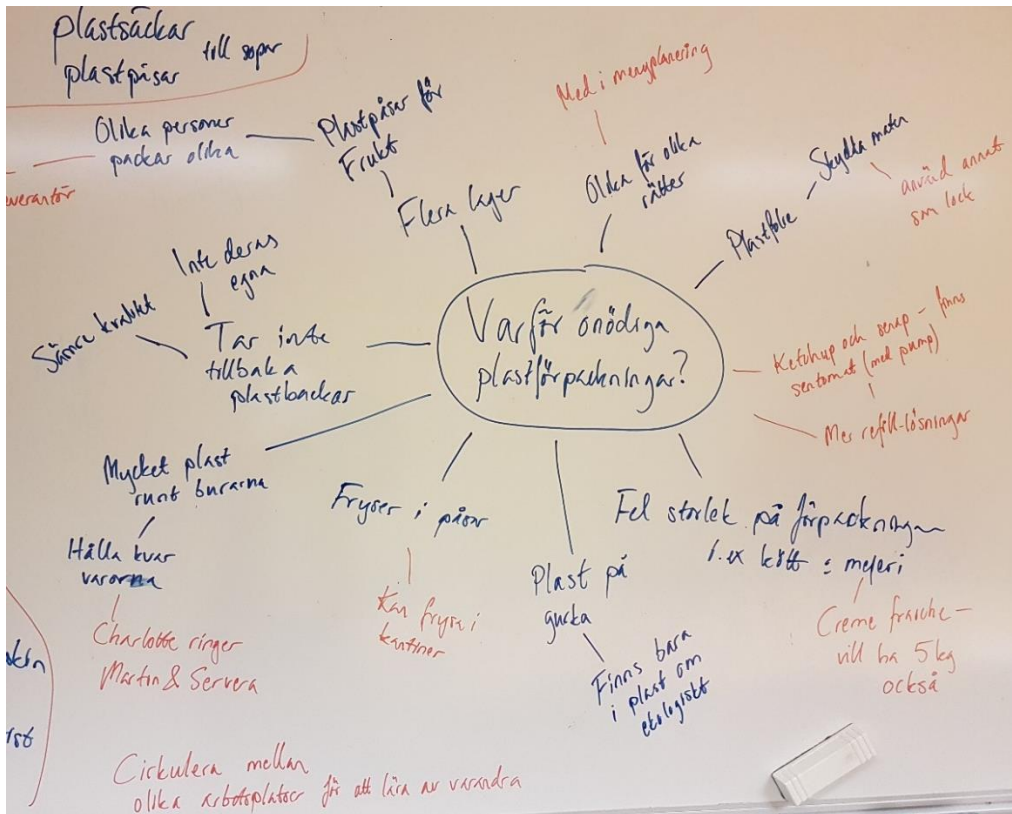
3.3 Måltidsservice, Eslövs kommun

En workshop hölls med personal från fem olika skolkök i kommunen. De fick information om varför ska man minska plastanvändningen, vad det kan innebära att plastbanta och om olika sorters plast. Sen fick de diskutera vilket plastavfall som finns i verksamheten.

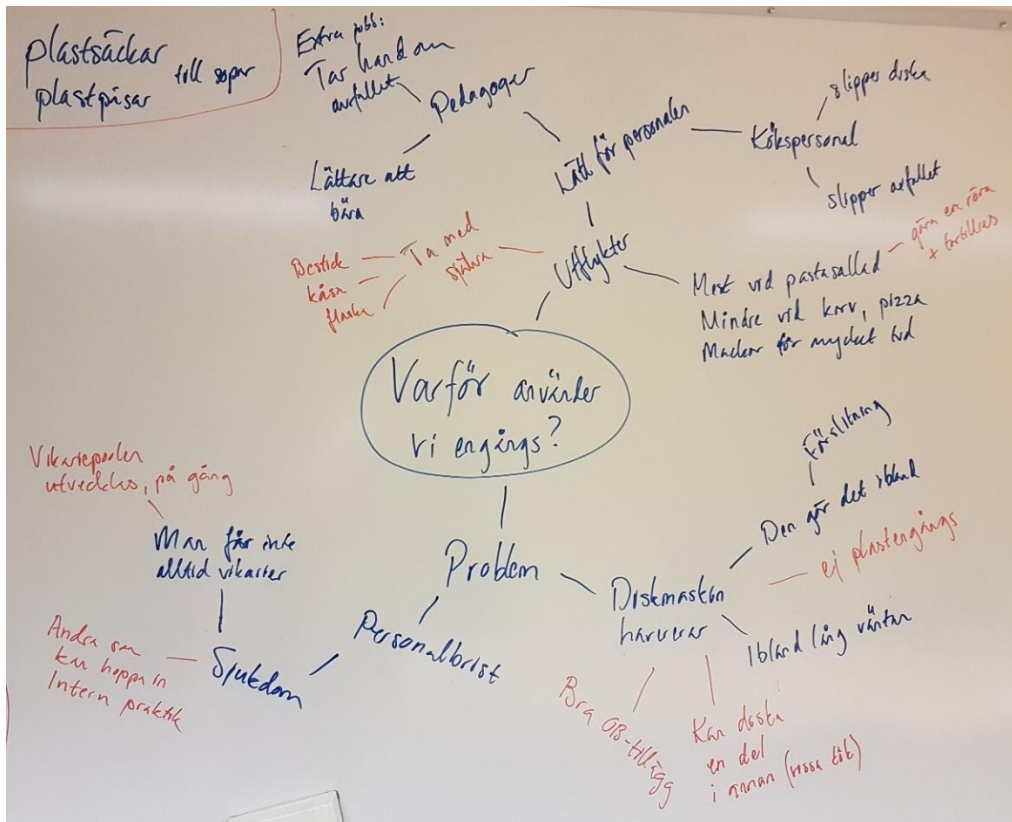

Figur 5. Plastprodukter som används i skolköken i Eslövs kommun.

Personalen tyckte att det var mest angeläget att minska mängden förpackningar och engångsprodukter. Vi analyserade därför varför det blir onödiga förpackningar och vad man skulle kunna göra för att minska mängden, se Figur 6, samt varför engångsprodukter används och hur användningen av dem skulle kunna minska, se Figur 7.

Figur 6. Varför blir det onödiga plastförpackningar i skolköken i Eslövs kommun?

Figur 7. Varför används engångsprodukter av plast i skolköken i Eslövs kommun?

Efter workshopen gjordes en handlingsplan. Åtgärderna i den presenteras nedan.

Åtgärder i handlingsplanen för att minska mängden plastförpackningar:

- Använda lock vid uppläggning istället för sträckfilm
- Frysa och förvara i kantiner eller glasburkar
- Refillösningar i förskolan
- Samla personalen och fundera på vilka rätter som genererar mest plastavfall. Meddela Måltidsutvecklaren
- Måltidsutvecklaren kontaktar relevanta leverantörer
- Champinjonlådor – går det att hitta ett retursystem?
- Påverka leverantören till att ha fler storlekar på mejeriförpackningar

Åtgärder för att minska användningen av engångsartiklar i plast:

- Vid utflykter, för att minska användningen av plastbestick: Hitta alternativ maträtt till pastasallad, wraps?
- Vid utflykter, för att minska användningen av sugrör: Ta fram statistik och inleda en dialog med Barn och utbildning att inte dela ut engångsdricka.
- Rutiner för att kunna hoppa in i andra kök. Vikariepool/ Sef prao i disken
- Förmedla rutin att bestick diskas för hand vid diskmaskinshaveri
- Hitta alternativ till plast i vårt avtal
- Påminna/utbilda på APT om när ska vi använda handskar och när inte
- Synliggöra var i avtalet man hittar flergångshandskar
- Dela med oss av tips och erfarenheter till samtliga kök

I maj 2020 hölls en genomgång av projektet och handlingsplanen för köksledare för skolor i Eslövs kommun. Alla kök ska arbeta utifrån den handlingsplan som tagits fram i projektet. Syftet med genomgången var att informera och inspirera för att få igång arbetet i köken.

Det hittills mest mätbara resultatet av projektet är att skolledningen i augusti 2020 fattade beslut om att inte längre dela ut engångsdricka till barnen vid utflykter, utan uppmana föräldrarna att skicka med en vattenflaska istället. I informationen till föräldrarna ska det framgå varför förändringen görs. Det blir 39 000 färre förpackningar av engångsdricka per år och lika många sugrör, förutsatt att barnen inte tar med sig egna engångsdrickor.

3.4 Skolkök och miljösamordnare, Lunds kommun

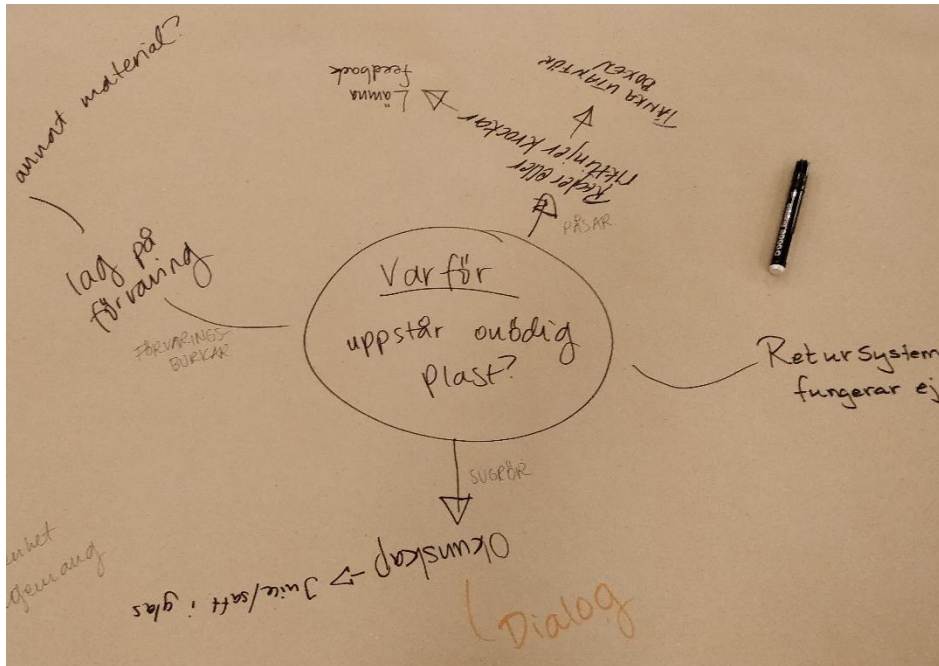
Inom ramen för Översta steget – minskad användning av plast har det genomförts insatser riktade dels mot två skolkök och dels mot kommunens miljösamordnare. Kommunens avfallscoach, med placering på Lunds Renhållningsverk, har varit projektledare.

3.4.1 Skolorna

Två skolor, Killebäckskolan och Nyvångskolan, i Lunds kommun har deltagit i projektet. En workshop arrangerades för att identifiera onödigt plastavfall och påbörja arbetet med att hitta åtgärder. På workshopen deltog åtta personer från de båda skolorna. Det inkluderade framför allt personal från skolköken men också

personal med ansvar för vård och städning av lokaler samt personal från en av fritidsgårdarna.

Skolköken identifierade stora mängder onödigt plastavfall, huvudsakligen förpackningar till livsmedel samt annat emballage från varor som kommer till skolorna. Även i städ- och fritidsgårdsverksamheten identifierades en del plastprodukter som onödiga.

Figur 8. Varför uppstår onödigt plastavfall i våra skolor?

Som ett resultat av workshopen bestämdes att följande skulle genomföras:

- Utredda vilka förpackningar som är nödvändiga ur livsmedelssäkerhetssynpunkt och vilka förpackningar som är onödiga, för att kunna bidra till att fasa ut de onödiga.
- Utredda vilka plastprodukter som skulle kunna bytas ut till andra material.
- Utredda möjligheterna att påverka inköp.
- Utredda vilka möjligheter som finns till förvaring av specialkost, som idag förvaras i engångsförpackningar.
- Ge inspel till stadens kommande upphandling av livsmedel, med förpackningar i åtanke.
- Ta fram handlingsplaner för respektive skola.
- I fritidsgårdens café införa blandsaft serverat i glas istället för i engångstetra med sugrör.
- Se över städrutiner för att minska mängden plastpåsar vid tömning av papperskorgar.

Under 2020 genomfördes bland annat en inventering av vilken plast som finns i köken. Protokoll togs fram och i inventeringen bedömdes samtliga plastprodukters behov, återvinningsbarhet samt om produkten innehöll farliga ämnen. Efter inventeringen skapades några rekommendationer som skickades till

utvecklingssamordnare samt avdelningschef för måltidsservice. Några av de rekommendationer som framkom var följande:

- Säkerställa att de redskap som används tål höga temperaturer och är BPA- och ftalatfria. Byt melamin och andra plastmaterial mot annat material - metallredskap finns.
- Skapa rutin för hantering av plastskärbrädor. Andra material så som trä har samma problematik, att skåror blir ett tillhåll för bakterier. Plastskärbrädor bör ses som en förbrukningsvara, precis som plasthandskar.
- Investera i förvaringskärl som kan ersätta engångsplast
- Se över diskavgift så att det blir enklare och billigare att använda flergångsmaterial än engångsmaterial vid catering.
- Utredda om det finns flergångsalternativ till de engångsburkar som används för att spara mat för eventuell provtagning.

Utöver inventeringen togs även ett dokument fram för hur man kan prioritera vid upphandling av nya plastprodukter. Upphandlingarna ska, enligt dokumentet, följa avfallstrappan där flergångsprodukter bör prioriteras över engångsprodukter. Dokumentet ger stöd för vilka material som köps in, att de håller över lång tid och att de går att återvinna. Nytt ramavtal gällande köksutrustning finns nu på plats där bästa kvalitet prioriteras samt att återanvändnings- och återvinningsbarhet främjas.

Inventeringen har utgjort underlag för verksamhetsplaneringen 2021, för kommande upphandlingar samt skapande av nya rutiner. Bland annat ska man under 2021:

- Se över rutiner för hur engångsmaterial används, exempelvis när man beställer fika som skickas från ett kök till annan verksamhet i kommunen ska valmöjlighet ges att använda porslin och inte skicka engångsmaterial per automatik.
- Genomgång av rutiner i egenkontroll, exempelvis att skärbrädor och slevar byts ut.
- Se över utskick av specialkost, vilka förpackningar som används.

En "miljögrupp 2021" ska skapas som tillsammans med några samordnare kan arbeta med punkterna ovan.

3.4.2 Miljösamordnarna

Varje förvaltning och kommunalt bolag i Lunds kommun har en miljösamordnare som har i uppdrag att driva på och följa upp förvaltningens miljöarbete. En workshop arrangerades för miljösamordnarna, med fokus på att förebygga avfall. Syftet med seminariet var att ge miljösamordnarna kompetens och inspiration till att starta upp projekt för att förebygga avfall på sina respektive arbetsplatser. 11 miljösamordnare deltog. 9 av totalt 11 förvaltningar fick under våren 2020 uppföljningsbesök och stöd i hur varje förvaltning kan gå vidare, med avstamp i det som framkom i workshopen.

4 Kommunikation

Kommunikationen i projektet har huvudsakligen handlat om:

1. Möten med Skånes kommunledningar
2. Seminarium om förebyggande i tillsynen
3. Sprida erfarenheter och inspiration
4. Nätverk för förebyggande
5. Utskick till kommuner och Hållbar Utveckling Skånes nätverk
6. Erfarenhetsåterföring till andra projekt

4.1 Möten med Skånes kommunledningar

Skånes landshövding Anneli Hultén bjuder in Skånes kommunledningar två gånger om året, för information och diskussion kring olika teman. I oktober 2019 var ett tema Förebygg avfall och minska resursanvändningen. Syftet var att lyfta frågan om att förebygga avfall, med särskilt fokus på plast och matsvinn, hos kommunledningarna. Två träffar hölls, med ungefär samma innehåll. Totalt deltog 54 personer från 25 av Skånes 33 kommunledningar.

Deltagarna fick ta del av information om varför man ska förebygga avfall, goda exempel och om pågående projekt om minimering av plast och matsvinn. De fick också diskutera vilket handlingsutrymme de har som kommunledningar och vilka drivkrafter som skulle kunna finnas hos deras närmsta medarbetare för att minska mängden avfall.

Mötena med kommunledningarna följdes upp med en artikel i landshövdingens nyhetsbrev, som skickades ut i oktober 2020. Där presenterades några av resultaten från projektet.

4.2 Seminarium om förebyggande i tillsynen

Genom ett samarbete med Miljösamverkan Skåne hölls ett seminarium på temat förebyggande av avfall i tillsynen, med fokus på plastavfall. Miljösamverkan Skåne har tagit fram stödmaterial för miljöinspektörer, för att de ska kunna ge råd, ställa frågor och göra förelägganden om att förebygga avfall. På seminariet presenterades resultatet av pilotprojekt där materialet har testats i tillsynen. Deltagarna fick också veta mer om plast i allmänhet och specifikt om hur man kan minska plastanvändningen i en verksamhet.

4.3 Sprida erfarenheter och inspiration

För att samla erfarenheter från att arbeta strategiskt med att minska plastavfall och annat avfall har Hållbar Utveckling Skåne gjort en hemsida, som kommer att leva vidare efter projekttiden. Hemsidan beskriver goda exempel och erfarenheter samt hur man praktiskt går tillväga för att minska avfallet i en organisation. Adressen är www.overstasteget.se.

Internt i varje deltagarkommun har insatser gjorts för att sprida information om projektet. Exempel på insatser: I Eslöv har vi deltagit på en köksledarträff, i Bjuv på omsorgsnämndens möte och i Lund har vi berättat om projektet på workshopen med miljösamordnarna.

Länsstyrelsen Skåne har regelbundna träffar med kommunernas miljöstrategier. Vi har deltagit på en av dessa träffar och berättat om projektet.

4.4 Nätverk för förebyggande

Hållbar Utveckling Skåne har ett nätverk för förebyggande av avfall. De som har deltagit i nätverkets träffar har informerats om projektet vid flera tillfällen under projektets gång. I slutet av projektet sammanfattades resultaten och skickades ut till nätverkets kontaktpersoner, tillsammans med slutrapporten för projektet. Projektets resultat och erfarenheter ska också redovisas på en nätverksträff i november 2020.

4.5 Utskick till kommuner och Hållbar Utveckling Skånes nätverk

Ett e-postutskick har gjorts till personer inom skola, förskola, äldreomsorg och avfallsbranschen, som tidigare visat intresse för att förebygga avfall. I utskicket sammanfattades resultatet och slutrapporten och ett informationsblad om projektet skickades med.

Samma e-post skickades även till Hållbar Utveckling Skånes nätverk med kontaktpersoner för alla medlemmar i föreningen.

4.6 Erfarenhetsåterföring till andra projekt

De erfarenheter som har gjorts under Översta steget – minskad användning av plast kommer på olika sätt att kunna föras vidare till andra projekt.

Hösten 2020 startade NSR projektet Minska avfallet inom vården, med Maria Larsson från Marla Miljödialog som projektledare. Tina Jörgensen, som var NSR:s kontaktperson för Varagården under Översta steget, är initiativtagare och ansvarig på NSR. I projektet ska ett vårdboende i var och en av NSR:s ägarkommuner, sex stycken, minska avfallet från verksamheten.

Maria Larsson är också projektledare för Avfall Sveriges projekt Öka takten uppför trappan, som pågår hösten 2020 och våren 2021. Huvudsyftet med projektet är att fylla den lucka som finns vad gäller stödmaterial för att öka intresset för att förebygga avfall i kommunala ledningsgrupper och hos kommunpolitiker. Detta ska förhoppningsvis i förlängningen leda till att öka takten i att minska avfallsmängderna.

Maria Larsson tar också med sig resultat och erfarenheter till de utbildningar för förebyggandecoacher som hon genomför tillsammans med Avfall Sverige ungefär en gång om året.

5 Deltagarnas ord om projektet

Vid den tredje gemensamma träffen fick deltagarna säga vad de tyckte hade varit positivt med att vara med i projektet. De lyfte fram följande:

- Synlighet
- Kunskapsutbyte
- Tips för att lyckas
- Förändra rutiner
- Identifiera problem

- Minskad arbetsbelastning
- Bra engagemang från köket
- Vi gör något nu
- Förbättrad arbetsmiljö
- Minskad lagerförvaring
- Engagera personal
- Konkreta åtgärder

De fick också ge tips till andra som skulle vilja genomföra ett liknande projekt:

- Kör på
- Workshop viktiga
- Engagera medarbetare
- Ta motiverad personal med
- Bra med olika kommuner
- Uppmärksamma projektet
- Engagera ledning
- Se långsiktigt
- Det är roligt
- Ge inte upp
- Mest intressant att dela erfarenheter med personer från samma typ av verksamhetsområde

6 Fortsatt minskning av avfall

De verksamheter som har deltagit i projektet har kommit igång med att minska sina avfallsmängder och de kommer att fortsätta med den utveckling som de har påbörjat. Det arbetssätt som de har lärt sig kan de använda för att minska även andra typer av avfall.

Det kan konstateras att det inte är svårt att minska avfallet, vilket vi även såg i det första Översta steget-projektet som genomfördes 2017-2018, liksom i andra liknande projekt. Att arbeta systematiskt och med stor delaktighet bland personalen ger många positiva effekter för verksamheten. Kostnaden för att köpa in det material som slängs minskar och de pengarna kan användas till annat i verksamheten. Miljöpåverkan för att tillverka och transportera det material som inte längre används försvinner helt, liksom miljöpåverkan och kostnaden för det avfall som inte längre behöver hanteras. Vi ser också positiva effekter för arbetsmiljön och kvaliteten i verksamheten, som exempelvis rätt användning av engångshandskar medför. För många ger det en ökad arbetsglädje att känna att man inte längre använder och slänger material i onödan.

Vi som har genomfört det här projektet hoppas att vi kan bidra till att inspirera andra verksamheter till att minska sitt avfall. Ni som vill veta mer, kontakta Maria Larsson, Marla Miljodialog, eller Helena Thelander, Hållbar Utveckling Skåne.

Maria.larsson@miljodialog.se, tel 070 297 31 55

Helena.thelander@hutskane.se, tel 070 893 11 03